

Jobb for alle – uten tvil

Tove Gundersen

Generalsekretær, Rådet for psykisk helse

Mennesker som sliter psykisk, hører hjemme i ordinært arbeid, og dette har vi i Rådet for psykisk helse jobbet systematisk med siden 1992. Vi har spredd og samlet kunnskap.

Nå må NAV og helsevesenet i fellesskap gjøre et løft for å få flere med psykiske lidelser raskt inn i arbeidslivet, og ut av køen som går i retning av et liv på trygd

En artikkel i DN Magasinet lørdag 28. juli i år beskriver en viktig endring når det gjelder synet på inkludering av mennesker med psykiske lidelser i arbeidslivet. Intervjuer med forskere, arbeidsgivere og arbeidstakere viser hvilken positiv rolle arbeid kan ha i rehabiliteringen. Å være i arbeid gir deltakelse på den sosiale arena. Struktur i hverdagen. Inntekt. Det å snakke med kollegaene om hvor mye du fikk igjen på skatten, eller å snakke om hva man skal i ferien, skaper tilhørighet og en opplevelse av å være en del av samfunnet. Det gir mestringsopplevelser som kan bidra til å danne et godt selvbilde og gi økt livskvalitet. Disse positive sidene av arbeidslivet må i større grad vektlegges. Altfor lenge har arbeidslivet blitt sett på som en stressfaktor.

Tradisjonelt har et samlet hjelpeapparat konsentrert sitt rehabiliterende arbeid om å styrke den enkeltes kompetanse slik at han eller hun blir attraktiv for arbeidsmarkedet. Rehabilitering har vært en aktivitet på utsiden av ordinært arbeidsliv. Behandlingsapparatet har tatt ansvar for å behandle lidelsene. Vårt inntrykk er at denne rehabiliteringsmodellen øker risikoen for at den enkelte forblir på utsiden av det ordinære livet.

Synet på mennesker med alvorlige psykiske lidelser er nå i ferd med å bli utfordret, gjennom at NAV, arbeidsgivere og helsevesenet både blir oppfordret og utfordret. Folks arbeidsevne med bakgrunn i diagnoser skal ikke avskrives. Det er nødvendig med en rehabiliteringsmodell der man først og fremst ser på funksjon og hva man *kan* gjøre på en arbeidsplass.

Her i Rådet for psykisk helse brukte vi tiden før fellesferien til å skrive en høringsuttalelse til NOU 2012:6 *Arbeidsrettede tiltak*. Vi er veldig glade for retningsskiftet myndighetene signaliserer. Rehabilitering skal nå i størst mulig grad skje i ordinært arbeidsliv. Vi har lenge sett at dette øker mulighetene for at den enkelte skal få inngangsbilletten til ordinært arbeid. Nå viser forskning at det ser ut til å gjelde for alle som står utenfor arbeidslivet, uavhengig av årsak.

I 2009 arrangerte Rådet for psykisk helse, i samarbeid med NAV og Helsedirektoratet, informasjonsmøter for arbeidsgivere i alle landets fylker. Vi kalte møtene for Gjestebud. Her møttes arbeidsgivere og arbeidssøkere med psykiske problemer til en samtale rundt bordet. Arbeidsgiverne fikk snakket med arbeidssøkere, og erfare at her var det evner og vilje til å kunne fungere i ordinært arbeidsliv. Arbeidssøkere fikk høre at mange arbeidsgivere ønsket folk med deres kompetanse og bakgrunn i sine virksomheter. Vi opplevde et lokalt næringsliv som fant kompetanse som de hadde behov for, og at de som arbeidsgivere har en viktig rolle å spille når det gjelder å få folk tilbake i jobb.

Samtidig erfarte vi at helsetjenesten ikke alltid så at den også kan bidra. Poenget er at for at folk skal se seg selv som kompetente arbeidstakere, må de hele veien bli møtt av hjelpere og tjenester som behandler dem som nettopp det. Derfor er Stavanger Universitetssykehus sitt Jobbresept-prosjekt, satsingen på Individuell jobbstøtte (IPS) og helsetjenester så viktig. Disse prosjektene ser at det å være arbeidstaker bidrar til bedre helse for de aller fleste av oss. En helsetjeneste som ser arbeid som en

naturlig del av alle voksne menneskers liv, er viktig for den enkelte, men også for arbeidsgiverne og de som har ansvaret for rehabilitering til arbeid.

Arbeidsgivere som ønsker å åpne dørene og etterspørre denne arbeidskraften, må derfor kunne forvente at NAV og helsevesen er tilgjengelige veiledere og tar det ansvaret de skal for at arbeidslivet skal kunne «åpne dørene innenfra». Arbeidsplassene må vite at det er et helsevesen der som hjelper arbeidstakeren deres når de selv ikke strekker til. De må vite at helsetjenestene spiller på lag med Nav og arbeidsmarkedsbedriftene. Nå må NAV og helsevesenet i fellesskap gjøre et løft for å få flere med psykiske lidelser raskt inn i arbeidslivet, og ut av køen som går i retning av et liv på trygd. Vi har rett og slett ikke råd til å la være å ta i bruk denne arbeidskraften. Alle skal ha like muligheter for å kunne jobbe. Vi er ikke i tvil.